

УДК 378.147-028.42:004

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2025.2.2>**Л. О. ДОЛОЖЕВСЬКА***викладач кафедри іноземної та української філології,**Луцький національний технічний університет, м. Луцьк, Україна**Електронна пошта: gromovalyudmilka@gmail.com**<http://orcid.org/0009-0006-0380-4217>***ЦИФРОВА ЕТИКА ТА АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ВИЩІЙ ШКОЛІ**

У сучасну епоху стрімкої цифровізації освітнього простору питання цифрової етики та академічної доброчесності у вищій школі набувають особливої актуальності. В умовах широкого впровадження онлайн-навчання, використання хмарних сервісів, автоматизованих систем оцінювання та штучного інтелекту виникає багато нових викликів, пов'язаних із дотриманням етичних норм, захистом персональних даних, прозорістю оцінювання та запобіганням академічному шахрайству. У статті розглядаються основні поняття цифрової етики, їх взаємозв'язок із академічною доброчесністю, а також фактори, що впливають на формування етичної культури в університетському середовищі.

Особливу увагу приділено аналізу поширених порушень доброчесності в цифровому контексті: плагіату, використанню сторонніх програмних засобів, академічному шахрайству під час дистанційних іспитів тощо. Окремо досліджено вплив цифрової трансформації на роль викладача як наставника, модератора й етичного орієнтира для студентів. Розглянуто важливість формування цифрової грамотності та впровадження навчальних програм, спрямованих на розвиток відповідального ставлення до навчального процесу серед усіх учасників академічного середовища.

У статті також проаналізовано останні наукові публікації та міжнародні дослідження, присвячені етичним аспектам цифрової освіти, включаючи використання штучного інтелекту та технологій онлайн-моніторингу. Зазначено потенційні ризики, пов'язані з порушенням приватності здобувачів освіти, а також шляхи їх мінімізації. Представлено перспективні підходи до оцінювання, які сприяють зниженню рівня академічної нечесності, зокрема портфоліо, проєктне навчання, адаптивне тестування.

Стаття може бути корисною для науковців, викладачів, керівників освітніх установ та здобувачів, зацікавлених у побудові стійкої системи академічної доброчесності в умовах цифрової трансформації освіти. Матеріал може бути використаний для розробки внутрішніх політик університетів, удосконалення навчальних програм, формування культури етичної поведінки та посилення відповідальності в академічному середовищі.

Ключові слова: цифрова етика, академічна доброчесність, вища освіта, штучний інтелект, цифрова грамотність, онлайн-навчання, академічна неправомірна поведінка, оцінювання, освітні технології.

Постановлення проблеми. Під впливом цифрових технологій сучасна вища освіта стрімко трансформується, використовуючи технології дистанційного навчання та штучний інтелект. Проте, нові можливості супроводжуються новими викликами. Зростає значення не лише технічної, а й етичної підготовки учасників освітнього процесу. У цьому контексті цифрова етика та академічна доброчесність стають ключовими поняттями для забезпечення якісної, чесної й прозорої освіти.

Цифрова етика розглядає норми поведінки в онлайн-середовищі, пов'язані з конфіденційністю, дотриманням авторських прав, повагою до інших користувачів та відповідальністю за власні дії. Академічна доброчесність, у свою чергу, стосується етичних стандартів у сфері навчання, наукової діяльності та оці-

нювання, і передбачає дотримання принципів чесності, об'єктивності, довіри й відповідальності. У цифрову епоху обидва поняття тісно переплітаються. З одного боку, цифрові технології можуть сприяти формуванню академічної доброчесності завдяки системам антиплагіату, електронному контролю знань. З іншого боку, саме цифрове середовище створює нові загрози: масове списування, використання генеративного ШІ, труднощі з визначенням авторства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна наука активно досліджує виклики та інноваційні рішення, пов'язані з цифровою етикою та академічною доброчесністю у вищій школі. Так, наприклад, штучний інтелект може відігравати подвійну роль: з одного боку, він може допомогти виявляти академічне

шахрайство, а з іншого, через автоматизацію написання робіт, створює нові можливості для порушення доброчесності.

Проте, варто відмітити, що підвищення цифрової грамотності як серед здобувачів освіти, так і викладачів значно знижує ризики академічного шахрайства. Програми, спрямовані на формування розуміння етичних аспектів цифрових технологій, демонструють позитивний вплив на культуру доброчесності [Johnson; O'Brein; FaithProject].

Важливим є питання балансу між контролем академічної доброчесності та захистом приватності здобувачів. У низці публікацій автори розглядають етичні аспекти застосування систем онлайн-прокторингу, наголошуючи на необхідності прозорих політик і згоди користувачів. David Baidoo-Anu та Leticia Ansah в своїй роботі досліджують використання штучного інтелекту в освіті та дають поради як підвищити ефективність його використання [Baidoo-Anu].

Такі дослідження підкреслюють важливість комплексного підходу до цифрової етики і доброчесності, поєднуючи технологічні, освітні та етичні аспекти.

Мета статті. Метою статті є дослідження взаємозв'язку між цифровою етикою та академічною доброчесністю в контексті вищої освіти, визначення основних викликів, пов'язаних з цифровізацією навчального процесу, та запропонувати рекомендації для підтримки етичної культури в закладах вищої освіти. Стаття розглядає основні поняття цифрової етики та академічної доброчесності, типові прояви порушення етичних норм у цифровому середовищі, сучасні технологічні інструменти для підтримки доброчесності, потенційний вплив штучного інтелекту, рекомендації для формування культури етичного навчання.

Результати та дискусії. Цифрова етика – це галузь прикладної етики, яка досліджує моральні принципи та норми поведінки в цифровому середовищі. Вона включає в себе принципи конфіденційності, безпеки даних, авторських прав, прозорості алгоритмів, відповідального використання штучного інтелекту та взаємодії людей у віртуальному просторі. Джон О'Браєн у публікації EDUCAUSE

Review запропонував таке визначення цифрової етики: «здійснення правильних дій на перетині технологічних інновацій та прийнятих соціальних цінностей» [O'Brien]

У контексті вищої освіти цифрова етика набуває особливого значення. Використовуючи цифрові технології у навчальному процесі вимагає від здобувачів освіти та викладачів зобов'язані дотримуватися етичних норм. Сюди входить відповідальне використання інформаційних ресурсів, дотримання авторських прав, уникнення плагіату та забезпечення академічної доброчесності.

Згідно з дослідженням, опублікованим в Online Journal of Communication and Media Technologies, впровадження кодексу цифрової етики у вищих навчальних закладах сприяє формуванню етичної культури та підвищенню ефективності комунікації в цифровому середовищі [Online Journal].

Щодо академічної доброчесності, то згідно статті 42 Закону України про освіту, – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [Закон України]. Цим же законом передбачена відповідальність за порушення академічної доброчесності.

Міжнародний центр академічної доброчесності (ICAI) визначає шість основних цінностей академічної доброчесності: чесність (Honesty), довіра (Trust), справедливість (Fairness), повага (Respect), відповідальність (Responsibility), сміливість (Courage). Саме такі цінності формують основу для розвитку етичної культури в закладах вищої освіти та сприяють формуванню відповідального громадянина.

Для забезпечення якості освіти та наукових досліджень дотримання академічної доброчесності є надзвичайно важливим. Це, зокрема, підтримка довіри до академічних інституцій, оскільки, результати навчання є достовірними та об'єктивними. По друге, це запобігання академічних порушень, таких як плагіат, списування, фальсифікація. До того ж, заклад виховує етичних професіоналів, адже академічна

добросесність є основою для розвитку критичного мислення, самостійності та поваги до праці інших.

У еру цифровізації з'являються нові виклики академічній добросесності, які зумовлені стрімким розвитком технологій та зміною форм навчання. Вони вимагають переосмислення традиційних підходів до забезпечення етичної поведінки в освітньому середовищі як викладачів, так і здобувачів знань.

Питання дистанційного навчання завжди було актуальним, проте, під час пандемії COVID-19 воно набуло особливого значення. Такий різкий перехід до іншого формату здобування знань призвів до збільшення випадків академічної нечесності. Учасники навчального процесу частіше вдаються до списування, використання сторонніх ресурсів під час онлайн-іспитів та інших форм порушень.

Інструменти на основі генеративного ШІ, такі як ChatGPT, створюють нові можливості для академічного шахрайства. Здобувачі можуть використовувати ці технології для автоматичного генерування текстів, що ускладнює виявлення плагіату та підриває принципи добросесності.

Варто відмітити і неналежний рівень обізнаності науково-педагогічних та педагогічних працівників з новими технологіями. Багато освітян не мають достатньої підготовки та ресурсів для ефективного використання цифрових інструментів та виявлення порушень академічної добросесності. Це створює прогалини в контролі та сприяє поширенню неетичної поведінки.

Багато закладів вищої освіти не мають чіткої політики щодо використання цифрових технологій та забезпечення академічної добросесності. Це ускладнює реагування на нові форми порушень та впровадження ефективних заходів [International Institute]. До того ж, використання цифрових технологій пов'язане з конфіденційністю, авторськими правами та справедливістю оцінювання викликає багато питань, які потребують ретельного аналізу та розробки відповідних етичних рамок.

Тож які технологічні інструменти для підтримки академічної добросесності є доступні зараз та надають нові можливості для запобі-

гання порушенням та підтримки етичної поведінки здобувачів знань і викладачів.

Перш за все варто відмітити сучасні платформи для перевірки оригінальності текстів, які інтегрують функції виявлення як плагіату, так і штучно згенерованого контенту. Сюди віднесемо такі програми як Turnitin – це одна з найпоширеніших систем, яка нещодавно впровадила інструменти для виявлення ШІ-згенерованого тексту, допомагаючи викладачам планувати інтервенції та підтримку студентів для покращення їхніх навичок письма та критичного мислення [Times Higher Education].

Інша програма для виявлення ШІ-контенту PlagiarismCheck.org. Це українська платформа, що пропонує TraceGPT AI Detector для виявлення ШІ-контенту та інтегрується з системами управління навчанням (LMS) як-от Moodle, Canvas та Google Classroom.

Ще одна програма – це Copyleaks. Вона використовує штучний інтелект для виявлення плагіату, перефразування та ШІ-згенерованого контенту, аналізуючи семантичну структуру тексту для точнішого визначення його оригінальності.

Щодо забезпечення чесності та прозорості під час дистанційного оцінювання, варто відмітити системи онлайн-прокторингу, які дозволяють контролювати поведінку учасників навчального процесу під час іспитів. Це програми Respondus Monitor, яка записує відео та аудіо здобувачів під час іспиту, використовуючи ШІ для виявлення підозрілої поведінки та ProctorU, що забезпечує живий нагляд під час онлайн-іспитів, дозволяючи виявляти порушення в реальному часі.

Також ряд програм сприяють розвитку навичок академічного письма та дотримання добросесності. Це Grammarly, що допомагає користувачам покращити граматику та стиль письма, водночас виявляючи потенційні плагіатні фрагменти та Quillbot, яка перефразовує текст, що може бути корисним для навчання, а також вказує на можливі зловживання для обходу систем виявлення плагіату.

Такі інноваційні технології як блокчейн здійснюють нові підходи щодо забезпечення академічної добросесності. Зокрема, BASIP (Blockchain Academic Credential Interoperability

Protocol) розроблений для підвищення безпеки, конфіденційності та взаємодії при верифікації академічних сертифікатів, зменшуючи можливості академічного шахрайства.

Однак, ефективність перелічених технологій залежить від комплексного підходу, що включає як етичне виховання, так і чітку політику щодо забезпечення академічної доброчесності та постійне вдосконалення методів оцінювання.

Обговорюючи питання академічної доброчесності, не можна уникнути проблеми використання штучного інтелекту. Звичайно, ШІ у вищій освіті має широкий спектр використання. По-перше, він забезпечує персоналізоване навчання. Навчальні матеріали можуть бути адаптовані до індивідуальних потреб здобувачів освіти, що в свою чергу, сприяє кращому засвоєнню матеріалу. По-друге, це автоматизація оцінювання. Роботи здобувачів можуть оцінюватися автоматично, зменшуючи навантаження на викладачів та підвищуючи об'єктивність оцінювання. До того ж, ШІ може використовуватись для виявлення плагіату та інших форм академічної недоброчесності.

Однак, інструменти на основі ШІ породжують багато викликів в навчальному процесі. Такі програми як ChatGPT, дозволяють здобувачам швидко генерувати тексти, що ускладнює виявлення плагіату та підриває принципи доброчесності. Багато освітян не мають достатньої підготовки для ефективного використання цифрових інструментів та виявлення порушень академічної доброчесності. Більше того, у багатьох закладах вищої освіти відсутні чіткі політики щодо використання ШІ, що ускладнює реагування на нові форми порушень та впровадження ефективних заходів.

Тому, варто відмітити, що штучний інтелект є потужним інструментом, який може як покращити якість освіти, так і створити нові виклики для академічної доброчесності. Важливо знайти баланс між впровадженням інновацій та дотриманням етичних стандартів у вищій школі та пам'ятати, що забезпечення академічної доброчесності вимагає комплексного підходу.

Тож, які ключові стратегії можуть сприяти підтримці етичних стандартів у вищій освіті. Основне – це чітко регламентована політика навчальних закладів, що визначає принципи академічної доброчесності, включаючи пра-

вила використання цифрових інструментів та ШІ. Ця політика має бути доступна для здобувачів і викладачів, а також регулярно оновлюватися відповідно до технологічних змін.

Підвищення обізнаності учасників освітнього процесу щодо принципів академічної доброчесності та етичного використання цифрових технологій сприяє профілактиці порушень. Освітні програми повинні включати тренінги з цифрової грамотності, роз'яснення щодо допустимого використання ШІ та наслідків академічної нечесності. Такий підхід сприяє формуванню відповідального ставлення до навчання.

Впровадження в навчальний процес сучасних технологічних рішень, таких як системи виявлення плагіату та ШІ-згенерованого контенту, допомагає оперативно реагувати на порушення. Однак важливо використовувати ці інструменти як допоміжні засоби, а не як єдине джерело оцінки доброчесності.

Слід також пам'ятати, що традиційні методи оцінювання, такі як стандартні тести, можуть бути вразливими до порушень у цифровому середовищі. Впровадження альтернативних форм оцінювання, на кшталт проєктних робіт, усних презентацій та портфоліо, сприяє більш об'єктивній оцінці знань і зменшує можливості для академічної недоброчесності. Різноманітність методів оцінювання позитивно впливає на дотримання академічної доброчесності.

Ключовою складовою формування культури академічної доброчесності є викладачі. Тому вони повинні мати доступ до ресурсів, тренінгів та отримувати належну підтримку щодо впровадження етичних практик. Сюди можна віднести ознайомлення з новими технологіями, методами оцінювання та стратегіями запобігання порушенням.

У глобальному контексті забезпечення академічної доброчесності в умовах цифровізації освіти стало пріоритетом для багатьох країн та міжнародних організацій, які впроваджують різноманітні практики для сприяння підтримки етичних стандартів у вищій освіті.

Наприклад, Рада Європи впровадила програму кращих практик з просування академічної доброчесності, яка базується на принципах ETINED (Європейська мережа з етики, прозо-

рості та доброчесності в освіті). Метою програми є ідентифікація, визначення та поширення ефективних практик забезпечення академічної доброчесності в європейських закладах вищої освіти.

Програма Erasmus+ фінансує проєкт FAITH, спрямований на встановлення мінімальних стандартів академічної доброчесності у вищих навчальних закладах. Він передбачає розробку політик, навчальних матеріалів, курсів та інтерактивного веб-порталу для підтримки культури доброчесності та боротьби з академічним шахрайством [FaithProject].

За ініціативи ЮНЕСКО проводяться дослідження викликів академічній доброчесності та пропонуються можливі рішення для їх подолання. Зокрема, організація наголошує на важливості етичного використання цифрових технологій та розробки політики, що враховує нові форми академічного шахрайства.

Деякі заклади вищої освіти розробляють мобільні додатки, такі як «Integrity Matters», які надають здобувачам доступ до навчальних модулів з академічної доброчесності. Ці програми сприяють формуванню етичної свідомості та розумінню принципів доброчесності серед учасників навчального процесу.

Глобалізація освіти та поширення онлайн-курсів створюють потребу у міжнародних стандартах академічної доброчесності. Обмін кращими практиками, спільні дослідження та розробка спільних політик можуть допо-

могти зменшити академічну недоброчесність на світовому рівні.

Висновки. Цифрова етика та академічна доброчесність у вищій школі є ключовими складовими сучасної освіти, які впливають на якість навчального процесу та формування професійних і моральних цінностей здобувачів знань. Розвиток інформаційних технологій та цифрових платформ відкриває нові можливості для навчання, але й одночасно породжує виклики, пов'язані з ризиками академічного шахрайства, порушенням приватності та етичними проблемами.

Для ефективної підтримки академічної доброчесності необхідна комплексна стратегія, що включає підвищення цифрової грамотності, впровадження інноваційних методів оцінювання, формування відповідальної культури серед усіх учасників освітнього процесу та активну міжнародну співпрацю. Особливу увагу слід приділяти етичним аспектам використання нових технологій, зокрема штучного інтелекту, та захисту персональних.

Перспективи розвитку академічної доброчесності пов'язані з постійним оновленням норм і стандартів, адаптацією освітніх практик до викликів цифрової епохи, а також формуванням відкритого, чесного і відповідального академічного середовища. Лише спільними зусиллями усіх учасників навчального процесу можна досягти сталого успіху у підтриманні високих стандартів якості освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Johnson A., Nguyen T., & Ochoa C. *Digital ethics and integrity in higher education*. UNESCO, 2023. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000385898>
2. Baidoo-Anu, D., & Ansah, L. Education in the Era of Generative Artificial Intelligence (AI): Understanding the Potential Benefits of ChatGPT in Promoting Teaching and Learning. *Journal of AI*, 2023. Vol. 7. DOI: 10.61969/jai.1337500
3. O'Brien, J. Defining digital ethics in the age of AI. *EDUCAUSE Review*, 2023. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://er.educause.edu/articles/2023/03/defining-digital-ethics-in-the-age-of-ai>
4. Online Journal of Communication and Media Technologies. Implementing a digital ethics code in higher education. *OJCMT*, 2023. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ojcm.net>
5. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
6. International Institute for Educational Planning. Digital ethics in education – ETICO / UNESCO [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://etico.iiep.unesco.org/en>
7. Times Higher Education. Turnitin's AI writing detector prompts ethics concerns in US. *Times Higher Education*, 05.04.2023. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.timeshighereducation.com/news/turnitin-ai-writing-detector-prompts-ethics-concerns>
8. FaithProject.info. Academic integrity and Christian digital ethics [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://faithproject.info/resources/digitaethics>

REFERENCES

1. Johnson A., Nguyen T., & Ochoa C. *Digital ethics and integrity in higher education*. UNESCO, 2023. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000385898>
2. Baidoo-Anu, D., & Ansah, L. Education in the Era of Generative Artificial Intelligence (AI): Understanding the Potential Benefits of ChatGPT in Promoting Teaching and Learning. *Journal of AI*, 2023. Vol. 7. DOI: 10.61969/jai.1337500
3. O'Brien, J. Defining digital ethics in the age of AI. *EDUCAUSE Review*, 2023. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://er.educause.edu/articles/2023/03/defining-digital-ethics-in-the-age-of-ai>
4. Online Journal of Communication and Media Technologies. Implementing a digital ethics code in higher education. *OJCMT*, 2023. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ojcm.net>
5. Verkhovna Rada of Ukraine. Law of Ukraine "On Education" No. 2145-VIII dated 05.09.2017 [Electronic resource]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
6. International Institute for Educational Planning. Digital ethics in education – ETICO / UNESCO [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://etico.iiep.unesco.org/en>
7. Times Higher Education. Turnitin's AI writing detector prompts ethics concerns in US. *Times Higher Education*, 05.04.2023. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.timeshighereducation.com/news/turnitin-ai-writing-detector-prompts-ethics-concerns>
8. FaithProject.info. Academic integrity and Christian digital ethics [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://faithproject.info/resources/digitaethics>

L. O. DOLOZHEVSKA

Senior Lecturer at the Department of Foreign and Ukrainian Philology,

Lutsk National Technical University, Lutsk, Ukraine

E-mail: gromovalyudmilka@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0006-0380-4217>

DIGITAL ETHICS AND ACADEMIC INTEGRITY IN HIGHER EDUCATION

In the age of rapid digitalization of the educational environment, the issues of digital ethics and academic integrity in higher education have become increasingly critical. With the widespread adoption of online learning, cloud services, automated assessment systems, and artificial intelligence, new challenges emerge concerning adherence to ethical standards, data privacy, transparency in evaluation, and the prevention of academic misconduct. This article explores the fundamental concepts of digital ethics, their interconnection with academic integrity, and the factors influencing the development of ethical culture within university communities.

Particular attention is given to common forms of academic dishonesty in the digital context, such as plagiarism, unauthorized use of external digital tools, and cheating during remote examinations. The paper also addresses the shifting role of university instructors, emphasizing their function as mentors, moderators, and ethical role models in the learning process. The importance of digital literacy development and the implementation of ethics-focused educational programs aimed at cultivating responsible academic behavior is also highlighted.

Moreover, the article analyzes recent scholarly publications and international research on ethical issues in digital education, including the use of AI-generated content and online proctoring technologies. Potential risks associated with violations of student privacy are discussed, along with strategies for mitigating these risks. Promising approaches to assessment that can reduce academic dishonesty, such as portfolios, project-based learning, and adaptive testing, are presented.

This work is of practical value to researchers, educators, academic administrators, and students who are interested in building a sustainable system of academic integrity under the conditions of ongoing digital transformation in higher education.

Key words: digital ethics, academic integrity, higher education, artificial intelligence, digital literacy, online learning, academic misconduct, assessment, educational technology.

Дата першого надходження рукопису до видання: 30.05.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 25.06.2025

Дата публікації: 25.07.2025